

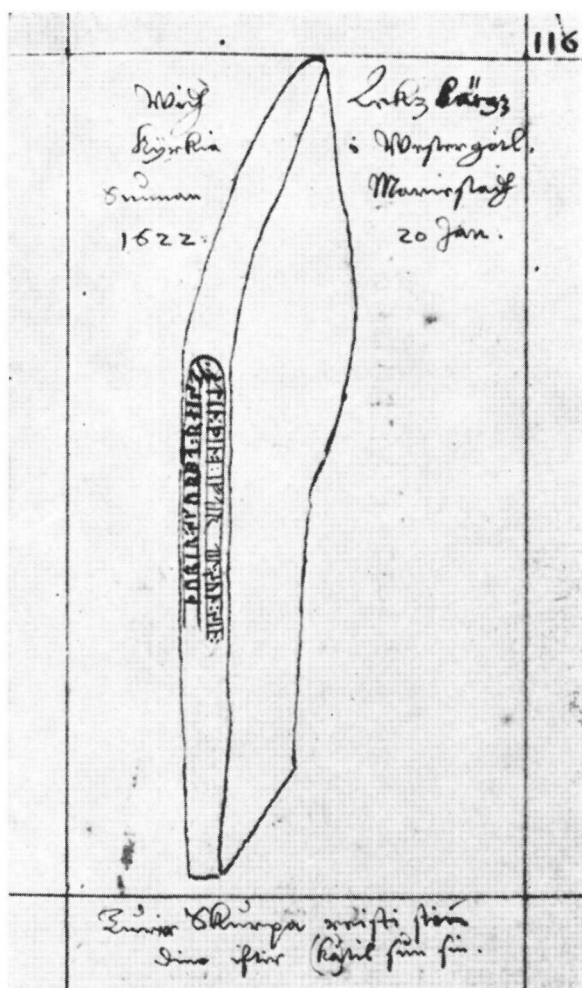

Fig. 15. Vg 11. Leksbergs sn, Leksbergs backe.
Efter teckning av Bureus.

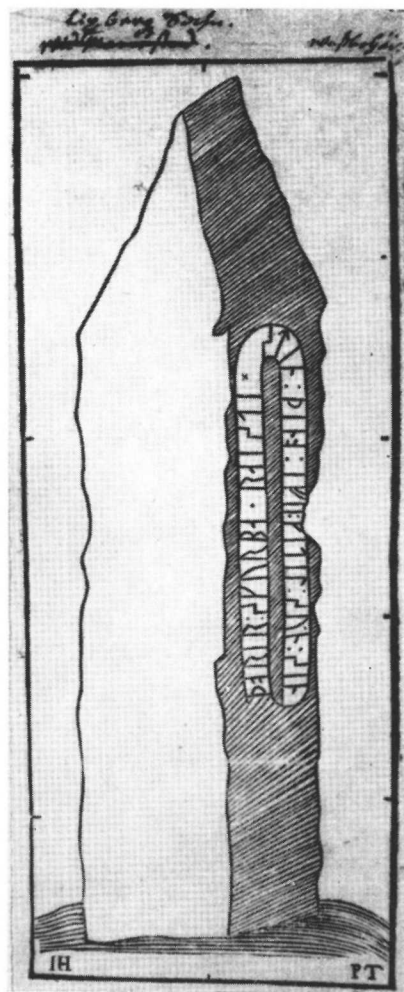

Fig. 16. Vg 11. Leksbergs sn, Leksbergs backe.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta
(B 971).

11. Leksbergs sn, Leksbergs backe.

Pl. 12, 13.

Litteratur: B 971, L 1330, T 51. J. Bureus, KB F a 5, nr 570, F a 10: 2, nr 116, F e 17, s. 30 (avskr. av okänd hand av F a 5); J. Hadorph, Resebeskrivning över K. Carl XI:s Resa i Sverige 1673, bl. 99 (KB F f 5, renskrift av annan hand); J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 10 b, 13; A. Tidström, Resa till Skåne 1756 (UUB S 32, utg. av M. Weibull 1891); Kyrkoinventarium 1829 (ATA); P. A. Säve, Berättelse 1862, s. 93 (ATA, tr. i ATS 2, 1869, s. 121); G. Stephens, ONRM 2 (1867–68), s. 726 f.; VHAA:s Månadsblad 1879, s. 33 f.; N. Beckman i VFT 4: 1 (1920), s. 60; Fornminnesinventering 1922 (ATA); O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 420; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 161 f.

Äldre avbildningar: Bureus, bläckteckning (i F a 10: 2); J. Hadorph och P. Törnewall, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 971); Säve, bläckteckning (i a. a.).

Runstenen står rest på den s.k. Leksbergs backe 20 m. SSÖ om Leksbergs kyrkogård, av allt att döma på ursprunglig plats. J. Bureus daterar själv sitt besök på platsen till »1622 20 jan.» samt uppger runstenen stå »Widh Lekzbärgz kyrkia i Westergötl. Sunnan Mariestadh». Uppgiften i KB F e 17, att den skulle vara »stående i kyrkian», är skrivfel (jfr originalets »widh»). J. Hadorph såg stenen 1673 tillsammans med »H^s

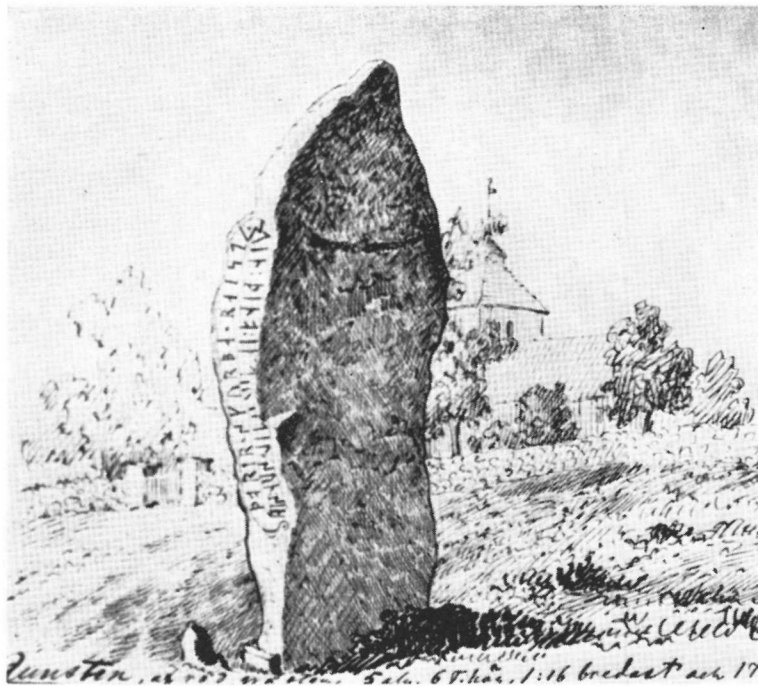

Fig. 17. Vg 11. Leksbergs sn, Leksbergs backe. Efter teckning av Sæve.

Kongl. M^t medh Hennes Mt Ryksens Enkiedrotning och hela kongl. fölliet den 14 Julij kläckan 6 om Morgonen. Först reste H. Kongl. M^t om Lekzbergz Kyrkio — hwarest står denne Runsteen på backen iempte vägen.» Philos. magister A. Tidström, född i Mariestad, passerade 1756 den 29 juni förbi stenen på sin resa till Skåne: »På kyrkiowallen stod en hög uprest sten som war teknad med runor och påskrift.» Borgmästaren i Mariestad 1735 uppger samma belägenhet för stenen: »En lång runsten på Lixbergs backa vid Lixbergs kyrka.» Som en tacknämlig fornvårdsåtgärd noterar Sæve 1862: »Att ej denna Runsten måtte undergräfvast och störtas, hade Prost. Sjöberg utverkat Häradsrättens förbud mot sandtägt der i Leksbergs backe».

Röd, grovkornig granit. Höjd 2,95 m., största bredd 0,95 m. Den ståtliga stenen bär runinskrift på södra kantsidan, som erbjudit det jämnaste underlaget. Dennas bredd är 0,44 m. Ett stycke av stenen har avslagits på högra sidan av ristningsytan, varigenom inskriften till en del skadats. Likaså är det ornamentala ormhuvudet, ristningens avslutning nedåt, delvis förstört. Dessa skador synes stenen i ungefär samma omfattning ha företett redan på 1600-talet. Ristningen är jämförelsevis djupt huggen.

Inskrift:

porir × skurba × raisti × stin : pino : iftir [:] k̄til × sun : sin
 5 10 15 20 25 30 35 40

Porir skorpa resti sten þenna æftir Kætil, sun sinn.

»Tore skorpa reste denna sten efter sin son Kättil.»

Till läsningen: Runorna ha genomgående ensidiga bistavar. Bst i 21 **n** är svag. Sk efter 30 **r** är borta genom flagring. Av r. 29–30, sannolikt **ir**, återstå nedre delarna av tre stavar; den sista är ristad snett nedåt åt höger. 31–32 **ki** sakna fullständigt överdel; runorna kunna suppleras med hjälp av inskriften på Vg 13. Övriga runor äro säkra.

Bureus (F a 10: 2): 2 **u**; 31–32 **ki** äro ej redovisade; som sk har genomgående tecknats **:**; ett sådant har utmärkts efter 41 **n**. — Hadorph (B 971): R. 28–30 representeras av två huvudstavar; det följande namnet

har lästs **kitil**; de två första skiljetecknen ha lästs : resp. ·; sk efter 35 **l**:. Liljegren återger *Bautil*. — Säves läsning är densamma som ovanstående. — Stephens: 4 **ii**. — Torins läsning lika med ovanstående, endast skiljetecknen ha uppfattats olika.

Binamnet *skorpa* känner man tidigare ur medeltida norska källor, såväl enkelt som i sammansättningen *Skorpuskali*. Det förbindes av Lind med »det i Norge vanliga önamnet Skorpa». Ett annat namn är fisl. *Skurfa* (1 belägg), vilket av Lind sammanställs med nyn. *skurva* 'skorv, sårskorpa'.

De namngivna männen känna vi från ytterligare en runsten, Vg 13, stående ett par km söderut från denna sten. Vg 13 har även den rests av Tore skorpa till minne av bl.a. sonen Kättil. I stilhänseende visa de båda stenarna sinsemellan stora överensstämmelser liksom med Vg 15. Troligen äro alla tre stenarna trots vissa ortografiska och runografiska olikheter ristade av samma hand.

12. Leksbergs sn, Hindsberg, Storegården.

Pl. 14.

Litteratur: T 53. C. J. Ljungström, Brev t. B. E. Hildebrand ^{27/6} 1869, t. VHAA ^{2/11} s. å. (ATA); Fornminnesinventering 1922 (ATA); H. Jungner i Fornvännen 1927, s. 48 not 2, i VFT 4: 9 (1935), s. 32 f.; O. Sjögren, Sverige (1933), s. 420; Handlingar 1934–1936 (restaureringsrapport) i ATA; I. Lindquist, Sparlösa sten (Skrifter utg. av Vet. Soc., Lund, 1940), s. 128 noten, Västgötalagens litterära bilagor (1941), s. 35; H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 161 f.

Äldre avbildningar: Ljungström, bläckteckning 1869 (ATA); O. Erlandsson, träsnitt (i T 53).

Den fragmentariska runstenen står sedan 1936 rest i Storegårdens trädgård 18 m. V om mangårdsbyggnadens nordvästra hörn. Storegården är belägen c:a 800 m. SSV om Leksbergs kyrka.

Stenen upptäcktes sommaren 1869 »vid gården Hindsberg ... liggande som bro» (Ljungström). Fyndplatsen låter sig nu icke närmare bestämmas. K. Torin uppger 1877 fragmentet ligga »på Storegårdens bakgård». Senare — intill restaureringen 1936 — har det stått lutat mot stenfoten till ladugården därstädes.

Ljusgrå, flagrande gnejsgranit. Höjd 0,95 m., den stora ristningsytans bredd 0,64 m., den mindres 0,29 m. Stenen är avslagen, och dess övre del saknas. Den nu återstående delen av inskriften är anbragt på framsidan (nu vänd mot Ö) jämte vänstra kantsidan. Den börjar längst ner till vänster på framsidan, följer vänstra kanten uppåt, fortsätter nedåt utefter högra kanten och vidare i en u-formig slinga inåt och uppåt. Den fortsätter sedan i ytterligare en u-formig slinga innanför den yttre; runorna läsas även här i samma riktning. Sist läses kantsidans inskrift.

Inskrift:

Sidan A:

olafr : hnaki : - ... ra : famtan : bo : kan-pis ... nm ... i rpi : s - - - - .

Sidan B:

× alir : kaut : siarp ...

Olafr hnaki ... fæmtan bo ... Allir Gaut siarð[i](?) ...

»Olov nacke ... femton gårdar ... Alla må skända(?) Göt ...»

Till läsningen: 1 **o** har grunda bistavar. 3 **a** har osäker bst. 5 **r**, läget av bistavens underdel osäkert. Efter denna runa följer övre punkten i ett sk, den nedre är utplånad. Nedre punkten i sk efter 10 **i** saknas likaledes. Nedre hälften av r. 11 har gått förlorad. 12–13 **ra** äro säkra. Den övre bst på 14 **f** är säker, den nedre svag och osäker. 15–19 **amtan** äro säkra. 20 **b**(?), både hst och bistavar äro svaga och kunna till stora